

שיואלה לאחר פרועת הראש ממנן לית לן בה, וכן נראה מדברי רש"י (עב: ד"ה א"כ), ויש לתמוה על רבינו שכתב אבל במבוי שאינו מפולק וחצר שאין הרצים זוקעין זו לא תלא, דמשמע לא תלא מבבלה ע"י כך אף ע"פ שהוא דבר שאינו הגון, והא בחצר אפילו פרועת הראש ממנן לית לן בה, ובמבוי שאינו מפולק נמי בקלתה מיהא לית לן בה:

ועי"ש בפרישה צפי' דברי הרמב"ם בענין הרדלי.

שולחן ערוך

אבן העזר, סי' קט"ו ס"ד

איוזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל. ואלו הם הדברים שאם עשתה אחת מהם עברה על דת יהודית: יוצאת לשוק או למבוי מפולש או בחצר שהרבים בוקעים בו וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים, אע"פ ששערה מכוסה במטפחת, או שהיתה טווה בשוק וורד וכיוצא בו כנגד פניה על פדחתה או על לחיה, בדרך שעושות הנכריות הפרוצות, או שטווה בשוק ומראה זרועותיה לבני אדם (ורגילה בכך) (רשב"א סי' תקע"א), או שהיתה משחקת עם הבחורים, או שהיתה תובעת התשמיש בקול רם מבעלה עד ששכנותיה שומעות אותה מדברת על עסקי תשמיש, או שהיתה מקללת אבי בעלה בפני בעלה, (וי"א דה"ה אם קלה אפילו אבי בעלה בפני עצמו) (וכן משמע מפרש"י בגמרא הביאו הב"י) (וע"ל סי' קנ"ד ה"ה המקללת בעלה בפניו) (הרמב"ן סי' ק"ב), בכל אחד מאלו תצא בלא כתובה, אם יש עדים שהתרה בה תחלה ועברה על התראתו. ואם אין עדים, תשבע שהוא כדבריה. ואם רצה לקיים אותה אח"כ, אין כופין אותו להוציאה, מכל מקום מצוה עליו שיוציאנה. הגה: ואינה יכולה לעכב על ידו שלא יגרשנה, ויכול לגרשה בעל כרחו, ואין בזה משום חרם ר"ג (תשובת מוהר"ם בהגהות מרדכי דיבמות וכן הוא ברשב"א סימן תקנ"ז). אשה שגומה לבעלה שרצונה להשכיר עליו עובד כוכבים להרגו אם יעשה לה דבר, מיקרי עוברת על דת (הגהות מיימוני פכ"ד). אשה הרגילה להתייחד עם עובד כוכבים, נקראת עוברת על דת (ת"ה סי' רמ"ב).

בית שמואל

ט ורלשה פרוע – הכלל הוא, צר"ה ורלשה פרוע לגמרי הוי ד"מ, ואם רלשה מכוסה בקלתה או בשאר דבר אלא לחינה מכוסה כדרך הנשים אז הוי ד"י, וזחצר שאין רצים זוקעים, לפרש"י ותו' ליכ' איסור אפילו פרוע לגמרי, ומחצר לחצר דרך מבוי ופרוע לגמרי הוי ד"י, וקלתה מותר. אבל בסמ"ג הביא ירושלמי אפי' בחצר יש איסור אם רלשה פרוע לגמרי, וכ"כ בצ"ג. ולכאורה משמע דיך ד"י ויואלה בלא כתובה, דהא חני' היואלת בקלותות היינו רדיד אין זו משום פריעת הראש בחצר אבל במבוי יש זו משום פ"ה היינו ד"י, א"כ בחצר אי לאו משום כסוי יש זו ג"כ משום פ"ה והוי ד"י, ואפשר לענין כתובה קי"ל כסוגי' שלנו, מיהו לענין איסור י"ל אף סוגי' שלנו ס"ל לאסור, וקושיית המקשן לא הנחת בת לאברהם אבינו וכו' י"ל כמ"ש בצ"ח וכן הוא דעת הטור, ועיין בד"מ, ועיין לקמן:

חלקת מחוקק

(וח) מ"מ מורה עליו שיואלהנה – זה הוא דעת הראב"ד, וכן הוא במרדכי, ומדברי הר"ן משמע שהרשב"א ס"ל דאין זה מורה רק רשות, כמו שאין מורה שלא למחול על קינויו, וכן משמע מלשון הרמב"ם צפ' כ"ד מה"א לין ט"ז, 'עוברת על דת משה וכן

זאת שעשתה דבר מכווער אין כופין את הבעל להוציא אלא אם רוצה לא יוציא, והא דאמרין בסוף המגדל דמורה לגרשה אפטר מייירי התם דפרו' ביותר דפרומ' משני לדדיה ורוחלת וכו' כדאיתא התם, מיהו צפ"י מה"ג כתב הרמב"ם יסאניה לנועה כזנות ישראל הכשרו' מורה לגרשה, וסיים הרמב"ם פכ"ד מה"א דין הנ"ל יוצע"פ שלא הוציא אין לה כתובה שהכתוב' מתקנת חכמים היא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולא הקפיד' אלא על זנות ישראל הלנועו' אבל אלו הפרו' אין להן תקנה אלא תהא קלה בעיניו להוציאה עכ"ל. ונראה אם אין מוציא אותה והיא מתנהג' מכאן ואילך בדרכי הלנועו' וחזרה ממעשיה הראשונים אסור לדור עמה בלא כתוב', ואריך לכתוב לה כתובה אחרת, לכתוב' הראשונ' נמחל שעבודה בשעה שעברה על התראתו:

שו"ע, אורח חיים, סי' ע"ה ס"ב

שער של אשה שדרכה לכסותו, אסור לקרות כנגדו. הגה: אפי' אשתו, אבל בתולות שדרכן לילך פרועותהראש, מותר. הגה: וה"ה השערות של נשים, שרגילין לצאת * מחוץ לצמתן (ב"י בשם הרשב"א) וכ"ש שער נכרית, אפי' דרכה לכסות. הגהות אלפסי החדשים.

ביאור הלכה

מחוץ לצמתן - ואותן נשים הבאות מארצות שאין דרכן לגלותן מחוץ לצמתן למקום שדרכן לגלותן מותרין לגלותן אם אין דעתן לחזור [מ"א בשם הר"מ אלשקר]. ולענין לקרות ק"ש כנגדו כתב בספר שולחן שלמה דנראה שמותר אפילו דעתן לחזור [טעמו דליכא הרהורא] ... ולענין עיקר איסור גילוי שער דאשה, כתב המ"א בשם התוס' דכתובות דדוקא בשוק אסור אבל בחצר שאין אנשים מצויים שם מותרים לילך בגילוי הראש. [ומה שנרשם במ"א בשם א"ע קט"ו אינו מוכח שם כלל להמעין]. אבל בזוהר פרשה נשא החמיר מאוד שלא יראה שום שער מאשה, וכן ראוי לנהוג. עכ"ל המג"א. ודע דענין זה לא שייך כלל להדין דשער באשה ערוה' האמור בסעיף זה, ואפילו בביתה ובחדרה אסור לכוי"ע לקרות כנגדה הואיל דדרכן לכסות בשוק אית ביה משום הרהורא והוי ערוה. כן פשוט להמעין, וכ"כ היד אפרים. אולם אפילו עיקר הדין לענין גילוי שער שהביא בשם התוספות לא ברירא, דהנה הסמ"ג כתב בשם הירושלמי לאיסור, וכן דעת הטור שם. והב"ח כתב שם שכן דעת הרמב"ם, ומפרש גם הש"ס שלנו כן. שבגלוי ממש אפילו בחדרה אסור. ובעל הבית שמואל בסימן קט"ו כתב דלפי מנהגינו הוי דת יהודית בגלוי ממש אפילו בחצרה וחדרה, ואפילו אי תימא שלא תצא עבור זה בלי כתובה עכ"פ איסורא איכא. וכ"כ בתשובת חתם סופר סימן ל"ו דכיון דכבר קבלו עלייהו אבות אבותינו בכל מקום ששמענו שנפוצים ישראל לאסור בזה אי"כ ה"ל דין גמור שקיבלו עלייהו כהך דיעה האוסרת. וכמשי"כ המ"א סימן תקנ"א סק"ז. ועי"ש שהאריך הרבה בזה, וכתב לבסוף דבארצותינו שנתפשט המנהג ע"פ הזוהר - איסור גמור הוא, ויש לחוש לרביצת האלה האמור בזוהר [ומובא במ"ב], ומי שחפץ בברכה ירחיק ממנו, עכ"ל. וכ"ז לענין חצרה וחדרה, אבל לילך בשוק וחצר של רבים, לכוי"ע אף אם תלך במטפחת לבד לכסות שערך, מיקרי עוברת על דת יהודית עד שתלך ברדיד מלמעלה ככל הנשים, כן מבואר שם בסי' קט"ו.